

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญของปัญหา

คุณค่าและความสำคัญของภูมิปัญญาไทย (นันทสาร สีสลับ, 2541) หากพิจารณาทั้งในเชิงประโยชน์และความสำคัญของภูมิปัญญา ที่บรรพบุรุษไทยได้สร้างสรรค์และสืบทอดมาอย่างต่อเนื่องจากอดีตสู่ปัจจุบัน ทำให้คนในชาติเกิดความรักและความภาคภูมิใจ ที่จะร่วมแรงร่วมใจสืบสานต่อไปในอนาคต คุณค่าดังกล่าวสะท้อนผ่านสิ่งปลูกสร้างหลากหลายประเภท ได้แก่ ที่อยู่อาศัย โบราณสถาน โบราณวัตถุสถาปัตยกรรม ตลอดจนวัฒนธรรมประเพณี นอกจากนี้ภูมิปัญญาไทยช่วยสร้างชาติให้เป็นปึกแผ่นสร้างความภาคภูมิใจและศักดิ์ศรีเกียรติภูมิแก่คนไทย สร้างความสมดุลระหว่างคนในสังคมและธรรมชาติได้อย่างยั่งยืน

บ้านทรงไทยเป็นสัญลักษณ์อย่างหนึ่งที่แสดงถึงความเป็นไทยและภูมิปัญญาไทยที่ทรงคุณค่าอย่างเด่นชัดโดยลักษณะของบ้านเป็นสื่อที่บอกถึงวัฒนธรรม ประเพณี ความเป็นอยู่แบบแผน การดำเนินวิถีชีวิต และการประกอบอาชีพด้วย บ้านทรงไทยภาคกลางจะมีลักษณะยกพื้นได้สูงเพื่อความปลอดภัยจากสัตว์ร้ายหรือคนร้าย ใช้เป็นที่เก็บเครื่องมือเครื่องใช้ในการกสิกรรมและยานพาหนะ ป้องกันน้ำท่วมจากพื้นที่ภาคกลางที่เป็นที่ราบลุ่มในฤดูฝนจะมีฝนตกชุกด้วยลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ น้ำเหนือไหลบ่ารวมน้ำทะเลหนุนในปลายปี จึงมักมีน้ำท่วมเกือบทุกปี และป้องกันความร้อนเมื่อถึงฤดูแล้ง ด้วยหลังคาลาดชัน ชายคายื่นยาว ชานกว้าง ให้ถ่ายความร้อนได้สะดวกมีลมพัดผ่านได้สะดวก โครงสร้างรูปทรงลัมสอบที่ให้ความแข็งแรงเหมือนดังเช่นฐานของสามเหลี่ยมที่สามารถรับน้ำหนักได้มากกว่าฐานสี่เหลี่ยม

การพัฒนาบ้านทรงไทยจัดว่าเป็นการดำรงไว้ซึ่งเอกลักษณ์ความเป็นไทยอย่างหนึ่ง แต่ปัจจุบันวัสดุธรรมชาติสำหรับการก่อสร้างบ้านทรงไทยเป็นสิ่งที่มีความสำคัญสูง การนำวัสดุธรรมชาติดังกล่าวมาใช้จึงเกิดผลกระทบมากต่อประเทศทั้งในเชิงกายภาพ เศรษฐกิจ สังคม ชุมชนหรือวัฒนธรรม เป็นต้น นอกจากนี้คุณค่าทางสถาปัตยกรรมของที่พักอาศัยแบบไทยหรือบ้านทรงไทย กำลังลดลงไปด้วยจิตสำนึกที่เปลี่ยนไป อันเป็นผลเนื่องมาจากการแทรกแซงทางวัฒนธรรมสมัยใหม่จากต่างประเทศ ประกอบการขาดสำนึกของประชาชนคนไทยที่จะดัดแปลงหรือสานสิ่งใหม่บนรากฐานของสิ่งที่เป็นเอกลักษณ์จากอดีตทำให้คุณค่าความเป็นไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งบ้านทรงไทยลดลงหรือในบางพื้นที่เลือนหายไปจากสภาพที่เคยเป็นมา การ

พัฒนาบ้านทรงไทยที่คงภูมิปัญญา อย่างไรก็ตามหากพิจารณาสถาปัตยกรรมบ้านทรงไทยที่ทรงคุณค่าและมีความเป็นเอกลักษณ์ในต้นที่สามารถดำรงตนอยู่ท่ามกลางกระแสแห่งการพัฒนาสมัยใหม่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในมุมมองของสถาปนิกหรือนักพัฒนาโครงการด้านอสังหาริมทรัพย์ จะพบว่า การผสมผสานของศิลปวัฒนธรรมที่มีมาแต่อดีตกาลกับสิ่งที่รับเข้ามาใหม่อย่างชาญฉลาดสามารถก่อให้เกิดรูปแบบงานสร้างสรรค์สมัยใหม่ที่ทรงคุณค่าทางศิลปวัฒนธรรม ที่สำคัญไม่ทำให้คุณค่าเดิมลดลงในปัจจุบัน ทั้งนี้ปัจจัยสำคัญสำหรับการดำรงคุณค่าและความเป็นเอกลักษณ์ดังกล่าวของบ้านทรงไทยนักวิชาชีพรวมถึงนักพัฒนาอสังหาริมทรัพย์ต่างเริ่มให้ความสนใจที่วัสดุทดแทน

ทั้งนี้การทดแทนด้วยวัสดุทดแทนในเชิงคุณค่าและแสดงออกถึงภูมิปัญญาไทย จากความเป็นไปได้ของการนำวัสดุทดแทนมาใช้ทดแทนไม้จริง และการตระหนักถึงการขาดแคลนวัสดุไม้จริงจากธรรมชาติที่ต้องใช้ระยะเวลานานในการเจริญเติบโต จำต้องมีขอบเขตในการเสริมสร้างหรือเพิ่มเติมคุณค่าด้วยคุณลักษณะต่างกันไป วัสดุที่ส่งเสริมหรือเพิ่มเติมคุณค่าให้กับที่อยู่อาศัยหรือบ้านเรือนที่เหมาะสมกับบ้านทรงไทย ต้องสามารถทดแทนองค์ประกอบหลักของบ้านทรงไทยได้และสามารถเพิ่มคุณค่าที่นำไปใช้ได้โดยตรงตามความต้องการ ซึ่งวัสดุทดแทนดังกล่าวมีหลายประเภทหลายลักษณะ ได้แก่ วัสดุไม้สังเคราะห์ ที่มีคุณสมบัติ เนื้อเหนียว แข็งแรง ทนทานไม่เปราะ ดัดโค้งได้ง่าย ทนน้ำ ทนแดด ใช้ได้ทั้งภายในภายนอก มีสีสันทนและลายไม้ที่สวยงามเหมือนไม้จริง วัสดุทดแทนจำต้องมีความเหมือนไม้จริงในเชิงคุณสมบัติ เช่น ส่วนพื้นและผนังไม้ฝา ผนังไม้ระแนง ไม้เชิงชาย ไม้บัว ไม้รั้ว ไม้บังตา ไม้พื้น ส่วนหลังคาสังเคราะห์ เช่น หลังคาใบจากเทียม หลังคาทางมะพร้าวเทียม หลังคาชิงเกิ้ล หลังคาไม้ซีดาร์ ไม้อัด OSB ก็สามารถติดตั้งได้โดยง่ายและรวดเร็ว เสมือนของจริง ให้ความคงทน ใช้ทดแทนหลังคากระเบื้องเคลือบปลา หลังคามุงจากต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี หรือเป็นวัสดุเสริมคุณค่าให้กับบ้าน ใช้ประกอบการด้านตกแต่งภายในเป็นส่วนใหญ่ เช่น กระเบื้อง ฝ้าใหม่ กระฉก โดยมีลวดลายรูปแบบลายไทย มีอายุการใช้งานนานกว่านัยดังกล่าวยืนยันได้ว่าคุณสมบัติของวัสดุทดแทนสามารถทดแทนวัสดุแบบเดิมได้ แต่ “การทดแทนด้วยวัสดุดังกล่าวควรมีขอบเขตแค่ไหนอย่างไร” ยังต้องการคำตอบที่อธิบายได้อย่างเป็นเหตุเป็นผลจากนัยดังกล่าวจึงนำมาสู่ความสำคัญในการวิจัยครั้งนี้ภายใต้ หัวเรื่อง “นวัตกรรมการพัฒนาบ้านทรงไทยด้วยวัสดุทดแทน สำหรับธุรกิจอสังหาริมทรัพย์”

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1) ศึกษาและสำรวจ (ความหมาย) ของบ้านทรงไทย “แบบอย่างใหม่” ในมุมมองของผู้ประกอบการ ผู้เชี่ยวชาญ อาจารย์ด้านสถาปัตยกรรมไทยและผู้อยู่อาศัยบ้านทรงไทยภาคกลาง
- 2) ศึกษาและประเมินคุณสมบัติของวัสดุบ้านทรงไทย เพื่อเป็นแนวทางในการจำแนกประเภทหรือชนิดของวัสดุ และคุณลักษณะของวัสดุแต่ละชนิด
- 3) วิเคราะห์โครงสร้างและองค์ประกอบบ้านทรงไทยในภาคกลาง เพื่อทราบแหล่งที่มาของวัสดุแต่ละชนิด
- 4) ออกแบบองค์ประกอบบ้านทรงไทยโดยไม่ใช้ไม้ธรรมชาติ แต่ใช้วัสดุทดแทน เพื่อพัฒนาบ้านทรงไทยในงานสถาปัตยกรรม “แบบอย่างใหม่” ซึ่งมีความงดงาม อันเป็นแบบซึ่งเกิดจากการผสมผสานแบบประเพณีเดิมของไทยกันได้อย่างเหมาะสม
- 5) เสนอแนวทางการประยุกต์ใช้วัสดุทดแทนกับบ้านทรงไทยในเชิงธุรกิจ

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้มุ่งเน้นการศึกษาเกี่ยวกับวัสดุทดแทนสำหรับบ้านทรงไทยภาคกลางแบบอย่างใหม่ ซึ่งมีขอบเขตดังต่อไปนี้

ขอบเขตด้านพื้นที่ ในการวิจัยครั้งนี้เน้นศึกษาเฉพาะบ้านทรงไทยภาคกลาง ซึ่งจากการสำรวจข้อมูลทางกายภาพเบื้องต้นและข้อมูลของพฤติกรรมของชุมชน ของพฤติกรรมของผู้คนในภูมิภาคนี้ จากงานเขียนของวิทยุ โสวรรณศิริ (2549) และ Thai Architecture & Lifestyle (2552) และราชบัณฑิตยสถาน (2547) ได้ข้อสรุปว่า วิธีของผู้คนภาคกลางมีความเปลี่ยนแปลง มีความทันสมัยมากขึ้นแต่มีความต้องการที่จะคงเอกลักษณ์ของพื้นที่ถิ่นเรือนไทยตนเองไว้ ยอมรับวัฒนธรรมสมัยใหม่มากขึ้น ลักษณะของการสร้างบ้านเรือนถึงแม้จะเป็นบ้านทรงไทยประเพณีทงสูงอยู่ก็ยังยอมรับที่มีการผสมวัสดุทดแทนเช่น ปูน หรือ วัสดุอื่นกับบ้านมากขึ้น โดยคงลักษณะของบ้านทรงไทยประเพณีภาคกลางอย่างครบถ้วน ซึ่งสอดคล้องกับสภาพของภูมิศาสตร์ ภูมิอากาศ ความเชื่อและความเป็นอยู่ และจากการสำรวจกายภาพของที่ตั้งบ้านทรงไทยในภาคกลางของธุรกิจรับสร้างบ้านทรงไทยดอทคอม (2552) พบว่า ประกอบด้วย กรุงเทพมหานคร นนทบุรี ปทุมธานี พระนครศรีอยุธยา ราชบุรี สมุทรปราการ และสุพรรณบุรี

ขอบเขตด้านผู้ให้ข้อมูลในการวิจัย เน้นกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งประกอบด้วย ผู้ประกอบการ
สร้างบ้านแบบทรงไทย นักวิชาชีพเกี่ยวกับบ้านทรงไทย อาจารย์ผู้สอนทางด้านสถาปัตยกรรมไทย
และผู้อยู่อาศัยบ้านทรงไทยภาคกลาง

ขอบเขตด้านตัวแปรในการวิจัยในงานวิจัยครั้งนี้ ไม่เน้นตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับด้าน
พลังงาน เช่น การประหยัดพลังงาน อุณหภูมิตัวบ้าน วัสดุสิ่งแวดล้อม

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากงานวิจัย

1. ด้านธุรกิจ

- 1) ได้รายการหรือคุณลักษณะ รวมทั้งข้อจำกัดของวัสดุบ้านทรงไทยประเพณี และวัสดุ
ทดแทนในตลาดอสังหาริมทรัพย์ อันเป็นประโยชน์ต่อการประยุกต์ใช้ในวงธุรกิจอสังหาริมทรัพย์
- 2) ได้แนวทางในการวิเคราะห์โครงสร้างและองค์ประกอบเชิงเทคนิคเกี่ยวกับวิธีการปลูก
สร้างบ้านทรงไทยประเพณีด้วยวัสดุทดแทนที่เหมาะสมกับภูมิภาคกลางของไทย
- 3) ได้แผนการประมาณราคาต้นทุนบ้านทรงไทยแบบอย่างใหม่เชิงธุรกิจที่เหมาะสมกับ
สภาพเศรษฐกิจและสังคม

2. ด้านประชาชนทั่วไป

- 1) ได้เทคนิคและวิธีการในการเลือกใช้วัสดุทดแทนที่ตอบรับการใช้งาน และงบประมาณ
- 2) ได้ความรู้ที่เป็นรูปธรรมในการบริหารจัดการวัสดุทดแทนที่ได้จากท้องถิ่น

3. ด้านวงการวิชาการ

- 1) ได้ความรู้สารสนเทศนวัตกรรมทางเลือกวัสดุทดแทนของบ้านทรงไทยประเพณี

นิยามศัพท์เฉพาะ

- 1) บ้านทรงไทยแบบอย่างใหม่ หมายถึง บ้านทรงไทยประเพณีที่มีโครงสร้าง 3 ส่วน
ได้แก่ โครงสร้างเดี่ยวล่าง โครงสร้างเดี่ยวนบน และเครื่องบน และมี 8 องค์ประกอบหลักได้แก่ ฐาน

ราก เสา พื้นบ้าน ฝาผนัง หลังคา ตัวอาคาร นอกชานและบันได ซึ่งแต่ละองค์ประกอบสามารถใช้วัสดุทดแทนที่ให้ผลลัพธ์เสมือนจริงทั้งกายภาพและการใช้งาน โดยสามารถทดแทนกันได้ทั้งในเชิงวิศวกรรมและราคา

2) วัสดุทดแทน หมายถึง วัสดุที่ประกอบจากส่วนประกอบ 2 ชนิดขึ้นไป โดยมีวัสดุไม้หรือผงไม้ (ลิกโนเซลลูโลส) เป็นส่วนประกอบร่วมกับส่วนผสมซีเมนต์หรือวัสดุพลาสติกและน้ำยาประสานเป็นส่วนประกอบร่วม ทั้งนี้ส่วนประกอบแต่ละชนิดจะต้องแสดงสมบัติของแต่ละส่วนแยกกันอย่างเด่นชัด แต่เมื่อนำมาผสมกันจะมีสมบัติที่ส่งเสริมกัน มีคุณสมบัติคล้ายคลึงและนำมาใช้งานทดแทนไม้จริงได้

3) ผู้ประกอบการสร้างบ้านทรงไทย หมายถึง ผู้ผลิต ผู้ว่าจ้างให้ผลิต ผู้ขายบ้านทรงไทย ประเพณีหรือไทยประยุกต์

4) นวัตกรรมการพัฒนาบ้านทรงไทย หมายถึง วิธีการใช้องค์ประกอบสำหรับบ้านทรงไทยแบบอย่างใหม่ที่เป็นบ้านทรงไทยประเพณีด้วยวัสดุทดแทนแทนวัสดุจริงแต่ให้คุณค่าสอดคล้องกับวัฒนธรรมท้องถิ่น และความเป็นไปได้ในการพัฒนาเป็นแผนทางธุรกิจ

5) แผนการก่อสร้างแบบคงความเหมือน หมายถึง การก่อสร้างใช้วัสดุทดแทนภายใต้ผลลัพธ์ที่ให้ผลทางกายภาพ ได้สูง หลังคาหน้าจั่ว ชายคาเย็น ชานเรือนกว้างและการใช้งานด้านประโยชน์ใช้สอยที่เหมือนการใช้วัสดุจริงในโครงสร้างของบ้านทรงไทยประเพณี